

Bokanmälningar

Lei Delsen: Atypical Employment: An International Perspective. Causes, Consequences and Policy

Wolters-Noordhoff, Groningen 1995, 303 s

Frågan om de europeiska arbetsmarknadernas flexibilitet – eller brist på sådan – har debatterats i snart två decennier. Diskussionen har bla gällt i vilken utsträckning den bestående högre arbetslösheten och lägre sysselsättningstillväxten i Europa jämfört med USA kan förklaras av en högre förekomst av stelheter och hinder på de europeiska arbetsmarknaderna ("Eurosclerosis"). Lei Delsens bok *Atypical Employment: An International Perspective. Causes, Consequences and Policy*, som är en doktorsavhandling i nationalekonomi från Limburguniversitetet i Maastricht, kastar ytterligare ljus över arbetsmarknadernas funktionssätt. Den bygger på tio års forskning om flexibilisering av arbetsmarknaden och åtföljande framväxt av "icke-typiska" jobb i 18 OECD-länder. Delsen definierar "icke-typiska" arbeten som sådana

"that deviate from full-time open-ended wage employment, including part-time work, labour on call contracts, min-max contracts, fixed-term contracts, seasonal work, agency work, homebased work, telework, freelancers, self-employment and informal work."

Utmärkande för många av dessa är att de

inte omfattas av sociala förmåner. Delsen påpekar att dessa typer av jobb naturligtvis inte är en ny företeelse men att de växt i omfattning, särskilt gäller detta egenföretagandet. Hans studie behandlar dock inte alla dessa former av sysselsättning utan är fokuserad på deltidsarbete och tillfälliga arbeten. Således behandlar studien numerisk flexibilitet och tar inte alls upp löneflexibilitet, vilket också påpekas. Han ger en bred och intressant översikt över utvecklingen av deltidsarbete och temporära arbeten i de 18 största OECD-länderna 1973–90 och gör jämförelser baserade på näringsgren, kön och ålder. Denna imponerande insats fyller ett stort behov och torde varmt uppskattas av alla som letat efter internationellt jämförbara data på detta område. Särskilt gäller detta de tillfälliga arbetena där tillgången på uppgifter hittills varit mycket knapp och även Delsen har svårt att få fram data för alla sina länder. Delsen är vidare starkt medveten om problemen med att länderna använder olika definitioner både av deltidsarbete och tillfälligt arbete och diskuterar detta utförligt.

Vi kan alltså lära oss mycket av Delsens bok. Så har tex antalet heltidsjobb vuxit snabbare i USA än i Europa där de flesta

nyttillkomna jobben under 1970- och 1980-talen var deltidsarbeten. Deltidsarbetare i Australien, Canada och USA arbetar i genomsnitt färre timmar per vecka än sina motsvarigheter i Europa och svenska deltidsarbetare arbetar flest timmar. Ökningen av deltidsarbetet är främst bestämd av utbudsfaktorer, bl a har fler kvinnor med barn kommit ut på arbetsmarknaden. Det är dock inte så att andelen deltidsarbetande av de förvärvsarbetande kvinnorna stigit monotont. Tvärtom, föll deltidsandelen under andra hälften av åttiotalet och heltidsarbetet ökade i bl a Sverige, Danmark, Canada, USA och Finland. Även antalet arbetade timmar för de deltidsarbetande ökade under 1980-talet. Detta tyder på en betydande grad av flexibilitet hos arbetsmarknaden. Medan deltidsarbete således till största delen är frivilligt valt är detta inte fallet med tillfälliga arbeten. Mycket få väljer ett tillfälligt arbete om de kan få ett fast jobb. Utvidgningen av möjligheterna att arbeta deltid har haft större betydelse för ökningen av total sysselsättning än de temporära arbetena. De senare förekommer främst i små företag då stora företag har lättare att hantera osäkerhet.

Vidare ägnar Delsen arbetsgivarnas inställning, fackföreningarnas hållning och regeringarnas politik varsitt kapitel. Teori och empiriska studier refereras och kommenteras framförallt i kapitlet om arbetsgivarnas inställning. Bl a menar han att teorin om den segmenterade arbetsmarknaden negligerar utbudsfaktorerna vad gäller deltidsarbetet och onyanserat inordnar all deltid i det lägre segmentet när de fasta deltidsarbetena rätteligen bör räknas till den primära arbetsmarknaden. Han hävdar vidare att många arbetsgivare har en omotiverat negativ hållning till deltidsarbete, medan deras inställning till temporära arbeten är alltför positiv. Många studier visar att deltidsarbete med gott resultat kan tillämpas i de flesta brancher. Temporära arbeten innebär däremot ofta att man inte kan rekrytera

kvalificerad personal. En översikt över sociala förmåner och övrig lagstiftning rörande deltidsarbetande och tillfälligt anställda ges också. För en svensk är det även intressant att läsa om erfarenheter av privat arbetsförmedling eftersom sådan inte är tillåten i vårt land (AMS har dock gett tillstånd för förmedling av artister och kontorsvikariat) och inte heller i Finland, Grekland, Italien och Spanien. Ett kapitel innehåller multivariata analyser av faktorer som påverkar förekomsten av deltidsarbete och tillfälliga anställningar baserade på företagsdata för åtta europeiska länder. Härutöver finns ett kapitel om "the Swedish approach" och ett med slutsatser och rekommendationer.

*MARIANNE SUNDSTRÖM,
docent i nationalekonomi
och rådsforskare i demografi
vid Demografiska avdelningen,
Stockholms universitet*